

ИЗ НУМИЗМАТИЧКЕ ЗБИРКЕ ИСТОРИЈСКО-АРХЕОЛОШКОГ МУЗЕЈА У СКОПЉУ.

Историјско-Археолошки Музеј у Скопљу умео је, за кратко време од свога постанка, да створи малу али лепу нумизматичку збирку. Њезин број за сада достиже једва 1000 комада, али су међу њима заступљени новци свих оних држава, које су раније владале нашом Јужном Србијом, или су биле у одношају трговачком, или неком другом са њом. Тако се у збирци налази новац грчки, римски конзуларан и императорски, византиски, српски, млетачки, неки страни средњевековни и турски. Природно је, да при овакој великој подели новца по државама, сваку представља скроман број, али се и у том малом броју нађе увек неколико бољих комада и по типу, као варијанта, и по вредности — цени, како ће се из разрађене римске императорске и византиске збирке новца даље видети. Од особитог је значаја, да је сав новац искључиво са подручја Јужне Србије, па је у доста случајева познато и налазиште истог, тако да је омогућена нумизматичка топографија Јужне Србије.

1. *Новац римских императора*. — Збирка новца римских императора броји око 200 комада. Рђаво очуван, особито бакаран, омогућио је само одређивање 120 комада, остали новац морао је остати као неодређен. Вероватно ће извесне конзервационе методе омогућити касније и тачно одређење овог још неодређеног новца. Од одређених 120 комада одређено је по *Cohen*-у 101 комад, код осталих 29 било је могуће сигурно одредити само владаре, док је тачно одређење типа било онемогућено због рђаво очуваног аверса или реверса.

Међу римским императорским новцем налази се један део, који потиче из т. зв. оставе из *Селца код Прилепа*, коју не можемо сматрати за нумизматичку оставу из неколико разлога. Пре свега околности наласка нису могле бити контроловане. У Музеј је добивена једна хрпа новца, која је поред римских, садржавала у знатној количини, грчке, византиске и средњевековне. Зато, ако је доиста новац нађен овако састављен у земљи, вероватно је остава неког кујунције из новијег доба. Чини ми се то и по томе, што је сав бакаран новац из споменутог налазишта превучен неком особитом мрком бојом, коју сматрам за последицу кујунцијског чишћења у некој киселини. Дабоме, да ће ова претпоставка морати отпасти, ако се временом успе на лицу места констатовати порекло састава овог временски знатно развученог новца. У сваком случају новац потиче из околине споменутог налазишта, па сам са звездicom у напомени означио сваки новац из *Селца*.

Инвентар одређеног по *Cohen*-у новца је ово:

Број	Cohen		Ков	Напомена
1.	27.	CALIGVLA VESTA S C CLAUDIVS I	MB	
2.	47.	LIBERTAS AVGVSTA S C	MB	

Број	Cohen		Ков	Напомена
3.	67.	NERO CONCORDIA AVGVSTA VESPASIANVS	AR	Оштећен
4.	45.	AVGVR TRI POT DOMITIANVS	AR	
5.	271.	IMP XXI COS XVI CENS P P P TRAIANVS	AR	
6.	68.	COS V P P S P Q R OPTIMO PRINC HADRIANVS	AR	
7.	137.	AFRICA	AR	
8.	250.	PARTHIC DIVI TRAIAN AVG F P M TR P COS P P <u>CONCORD</u>	AR	
9.	1015.	PAX P M TR P COS II ANTONINVS PIVS	AR	
10.	732.	SALVS AVG COS IIII S C FAVSTINA MATER	GB	
11.	104.	AVGVSTA	AR	
12.	108.	AVGVSTA MARCVS AVRELIVS	AR	
13.	181.	FELICITAS AVG COS III	AR	
14.	469.	P M TR P XVIII IMP II COS III SEPTIMIVS SEVERVS	AR	
15.	606.	RESTITVTOR VRBIS	AR	
16.	719.	VICTORIAE AVGG FEL	AR	Оштећен
17.	744.	VICT PART MAX GETA	AR	
18.	183.	SECVRIT IMPERII SEVERVS ALEXANDER	AR	
19.	583.	VIRTVS AVG	AVR	
20.	585.	VIRTVS AVG IVLIA MAMAEA	AR	
21.	35.	IVNO CONSERVATRIX GORDIANVS PIVS	AR	
22.	86.	FIDES MILITVM	AR	
23.	121.	LAETITIA AVG N	AR	2 комада
24.	340.	SECVRITAS PVBLICA	AR	
25.	404.	VIRTVTI AVGVSTI	AR	
26.	412.	P M S COL VIM <u>AN · I</u> PHILIPPVS PATER	GB	COLONIA VIMINACIVM
27.	255.	PROVINCIA DACIA <u>V XIII</u> <u>AN II</u>	GB	

Број	Cohen		Ков	Напомена
		OTACILIA		
28.	53.	PVDICITIA AVG	AR	
		TRAIANVS DECIVS		
29.	49	GENIVS EXERC ILLYRICIANI	AR	
		TREBONIANVS GALLVS		
30.	68.	LIBERTAS PVBLICA	AR	
		VALERIANVS PATER		
31.	48.	CONSERVAT AVGG $\overline{\text{Q}}$	B	
		AVRELIANVS		
32.	143.	ORIENS AVG $\overline{\text{XXI}}$	PB	
		PROBVS		
33.	514.	RESTITVTOR EXERCITI $\overline{\text{XXI}}$	PB	
34.	533.	ROMAE AETER $\overline{\text{R} \rightarrow \Delta}$	PB	*
35.	642.	SOLI INVICTO $\overline{\text{R} \rightarrow \Gamma}$	PB	
36.	927.	VIRTVS PROBI AVG $\overline{\text{KAT}}$	PB	
37.	928.	VIRTVS PROBI AVG $\overline{\text{V}}$	PB	
		DIOCLETIANVS		
38.	106.	GENIO POPVLI ROMANI $\overline{\text{VTS}}$	MB	
39.	426.	PROVIDENTIA DEORVM QVIES AVGG $\overline{\text{S} \Gamma \text{F} \cdot \text{SM} \cdot \text{SD} \cdot}$	MB	*
		MAXIMIANVS HERCVLIVS		
40.	505.	SACRA MON VRB AVGG ET CAESS N N $\overline{\text{S} \rightarrow}$	MB	
41.	514.	SALVS AVGG $\overline{\text{V}}$	PB	*
42.	682	VOT XX S	PB	
		CONSTANTIVS I. CHLORVS		
43.	20.	CONCORDIA MILITVM $\overline{\text{KB}}$	PB	Оштећен
		GALERIVS MAXIMIANVS		
44.	40.	GENIO AVGVSTI $\overline{* \text{B} \cdot \text{SM} \cdot \text{TS} \cdot}$	MB	
45.	75.	GENIO PO VLI ROMANI $\overline{\text{HTB}}$	MB	
46.	231.	VIRTVTI EXERCITVS $\overline{* \text{B} \cdot \text{SM} \cdot \text{TS} \cdot}$	MB	*
		MAXIMINVS II. DAZA		
47.	22.	GENIO AVGVSTI $\overline{\text{V} \Gamma \text{S} \text{S}}$	MB	
48.	45.	GENIO CAESARIS $\overline{\text{SM} \text{V}}$	MB	
49.	52.	GENIO IMPERATORIS $\overline{\text{HTV}}$	MB	*
50.	117.	IOVI CONSERVATORI $\overline{* \Delta \text{ANT}}$	PB	*
		LICINIVS PATER		
51.	67.	IOVI CONSERVATORI $\overline{\text{SIS}}$	PB	

Број	Cohen		Ков	Напомена
52.	71.	IOVI CONSERVATORI $\overline{\text{SMK}}^{\text{Г}}$ CONSTANTINVS I.	PB	
53.	123.	D N CONSTANTINI MAX AVG VOT XX $\overline{\text{SMHB}}$	PB	*
54.	254.	GLORIA EXERCITVS $\overline{\text{SMHV}}$	PB	*
55.	309.	IOVI CONSERVATORI AVGG N N $\overline{\text{TS.E}}$	MB	
56.	454.	PROVIDENTIAE AVGG $\overline{\text{ASIS}}$ ∪	PB	*
57.	514.	SOLI INVICTO COMITI	PB	*
58.	636.	VICTORIAE LAETAE PRINC PERP VOT P R $\overline{\text{PARL}}$	PB	
		CONSTANTINOPOLIS		
59.	21.	$\overline{\text{ASIS}}^{1)}$ $\overline{\text{CONSTA}}^{2)}$	PB	2 комада
		ROMA		
60.	17.	$\overline{\text{SMHE}}^{1)}$ $\overline{\text{SMTS.}}^{2)}$	PB	2 комада, један *
		CRISPVS		
61.	47.	CAESARVM NOSTRORVM $\overline{\text{TSAVI}}$	PB	
		CONSTANTINVS II.		
62.	38.	CAESARVM NOSTRORVM VOT X $\overline{\text{TSIS}}$	PB	
63.	122.	GLORIA EXERCITVS $\overline{\text{SMANS}}$	PB	
		CONSTANS I.		
64.	19.	FEL TEMP REPARATIO $\overline{\text{MQP.}}$	MB	*
		CONSTANTIVS II.		
65.	45.	FEL TEMP REPARATIO $\overline{\text{*PLG}}$	PB	*
66.	47.	FEL TEMP REPARATIO $\overline{\text{SMTS.}}$	PB	
67.	104.	GLORIA EXERCITVS $\overline{\text{*ASIS.}}^{1)}$ $\overline{\text{SMANH}}^{2)}$	PB	2 комада, један *
68.	335.	VOT XX MVLT XXX $\overline{\text{SMANAI}}$	PBQ	
		IVLIANVS APOSTATA		
69.	151.	VOT X MVLT XX $\overline{\text{VVV}}$	PB	
		IOVIANVS		
70.	35.	VOT V MVLT X $\overline{\text{VVV}}$	PB	
		VALENTINIANVS I.		
71.	12.	GLORIA ROMANORVM $\overline{\text{ASISC}}^{1)}$ $\overline{\text{TES}}^{2)}$ $\overline{\text{M}}^{\text{P}}$ $\overline{\text{M}}^{\text{Г}}$	PB	2 комада
		VALENS		
72.	11.	GLORIA ROMANORVM $\overline{\text{TES}}^{\Delta}$	PB	
73.	29.	RESTITVTOR REIP $\overline{\text{TES}}$	PB	*
74.	47.	SECVRITAS REIPVBLICAE $\overline{\text{DASISC}}^{\text{A}}$	PB	

Број	Cohen		Ков	Напомена
		GRATIANVS		
75.	30.	REPARATIO REIPVB ASISC	MB	
76.	34.	SECVRITAS REIPVBLICAE ASISC	PB	
77.	38.	VICTORIA AVGG TROBC	AVR	
		VALENTINIANVS II.		
78.	26.	REPARATIO REIPVB ASISC	MB	
		THEODOSIVS I.		
79.	37.	VICTORIA AVGG TESOB	AVR	

Нападно је, да и у овако малој збирци превлађује код ранијих императора сребрн новац, код каснијих бакаран, што стоји свакако у вези са општим финансијским приликама римског империја.

Међу сигнатурама ковница превлађују оне, које су ближе територији садашње Јужне Србије.

Варијетет бакарног новца Јулије Домне из Стоби.

AV. IVLIA AVGVSTA. — Њено попрсје на десно.

RV. MVNICIP STOBENS. — Победа у ходу десно, држи венац у десној руци а у левој палицу.

Овај тип стобиског новца Јулије Домне одговара делимично оном из *Cohen*-а — 269, само што у реверсу има место STOBENSIV — STOBENS, (сл. 1.).

Сл. 1. — Julia Domna — Стоби.

Варијетет посребрњеног бакарног новца Лицинија оца.

AV. IMP C VAL LIC LICINIVS P F AVG. — Глава императора овенчана на десно.

RV. IOVI CONSERVATORI AVGG SMNT. — Јупитер стоји према лево са плаштем преко левог рамена; на десној руци је глобус са Победом; у левој руци је копље; доле лево је орао са венцем у кљуну.

Разлика овог новца од других Лицинијевих, који имају по *Cohen*-у у реверсу напис IOVI CONSERVATORI AVGG састоји се у томе, што споменута серија реверса са овим написом нема напис аверса овог типа (сл. 2.).

Сл. 2. — Licinius pater.

Варијетет бакарног новца Констанција II.

CONSTANTIVS II.

RV. PROVIDENTIAE CAESS ¹⁾ ASIS ²⁾ SMHГ ³⁾ SMNΔ. — Ова три комада имају једно S више на крају реверса него *Cohen* 167. PB., исто као и два комада ^{1) 2)} SMTSΣ, која одговарају иначе типу *Cohen* 168. PB.

2. Византијски новац. — Збирка византијског новца је много мања од пређашње. По *Sabatier*-у и *Wroth*-у је опредељено свега 12 комада. Остали новац због рђаве патине, није могуће одредити. У *Sabatier*-у нису нови типови заступљени. Чак неки типови отступају делимично и од *Wroth*-а, како сам назначио. Звездицом и овде означајем новац који потиче из споменуте т. зв. оставе из Селца код Прилепа.

Инвентар одређеног новца је ово:

Број	Sabatier	Wroth		Ков	Напомена
1.	4.	—	LEO I. VICTORIA AVGGG· THSOB	AVR	
2.	2.	1.	ANASTASIVS I. VICTORIA AVGGG⊕ CONOB	AVR	S. и W. незнају за ⊕ на крају
3.	13.	23.	$\begin{array}{c} + \\ * \overline{M} * \\ \Gamma \\ \hline \text{CON} \end{array}$	AE	
4.	—	34.	IVSTINIANVS I. $\begin{array}{c} + \\ * \overline{M} * \\ B \\ \hline \text{CON} \end{array}$	AE	В истрвено *
5.	39.	44.	$\begin{array}{c} + \\ \text{ANNO} \overline{M} \text{XII} \\ E \\ \hline \text{CON} \end{array}$	AE	
6.	—	118.	IVSTINVS II. $\begin{array}{c} \text{ANNO} \text{X} \\ \text{TES} \end{array}$	AE	
7.	—	136.	MAVRICIVS TIBERIVS $\begin{array}{c} + \\ \text{ANNO} \overline{M} \text{G} \\ \text{NIKO} \end{array}$	AE	

Број	Sabatier	Wroth		Ков	Напомена
8.	8.	339.	HERACLIVS — HERACLIVS CONSTANTINVS VICTORIA CONSABIA CONOB THEOPHILVS — MIHAEL II. — CONSTANTINVS FILIVS	AVR	
9.	13.	6.	+ MIXAHLSCONSTANTINVS THEODORA	AVR	
10.	—	6.	IC XC NI KA	AE	Без црта над писменима, које зна Wroth

Варијетет бакарног новца Јустинијана I.

11. IVSTINIANVS I. — AE. *

RV. $\begin{array}{c} \text{A} \text{N} \text{N} \text{O} \\ \text{M} \\ \text{A} \\ \text{K} \text{Y} \text{Z} \end{array} \begin{array}{c} + \\ \text{X} \text{X} \text{II} \end{array}$

Сл. 3. — Justinianus Primus.

С обзиром на број година долази овај тип међу 251—252 у Wroth-а, (сл. 3).

Варијетет бакарног новца Мауриција Тиберија.

12. MAVRICIVS TIBERIVS. — AE.

RV. $\begin{array}{c} \text{A} \text{N} \text{N} \text{O} \\ \text{M} \\ \Delta \\ \text{CON} \end{array} \begin{array}{c} + \\ \text{X} \text{G} \end{array}$

Сл. 4. — Mauricius Tiberius.

Овај тип спомиње Wroth у примедби под 59.¹ (сл. 4).

Миодраг Грбић.

RÉSUMÉ.

LA COLLECTION NUMISMATIQUE DU MUSÉE HISTORICO-ARCHÉOLOGIQUE
DE SKOPLJE.

Le Dr. *Miodrag Grbić*, ancien conservateur du Musée de Serbie du Sud à Skoplje, passe en revue les pièces de monnaie frappées par les empereurs romains et byzantins et recueillies au Musée. Parmi elles se trouvent quelques variétés jusqu'à présent inconnues, qui proviennent de la périphérie de Skoplje. L'auteur décrit particulièrement les pièces de cuivre de Julia Augusta, de Stobi, les pièces de cuivre argenté de Licinius l'ancien, les pièces de cuivre de Constance II, de Justinien I et de Maurice Tibère.
